

Factsheet In een ideale kleinschalige woonvoorziening

KENNISWERKPLAATS
JEUGD FRIESLAND

jenn

jeugd expertisenetwerk
noord-nederland

Werkzame elementen van kleinschalige woonvoorzieningen voor jongeren

Deze factsheet is onderdeel van een onderzoek naar de werkzame elementen van kleinschalige woonvoorzieningen voor jongeren in Noord-Nederland. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door de Kenniswerkplaats Jeugd Friesland in samenwerking met het Jeugdexpertisenetwerk Noord-Nederland (JENN).

Door middel van dit onderzoek willen we achterhalen wat de werkzame en belemmerende factoren zijn die leiden tot een succesvolle plaatsing binnen een kleinschalige woonvoorziening én leiden tot duurzaam verblijf. **Een kleinschalige woonvoorziening is een woonvorm voor een kleine groep kinderen en jongeren met een combinatie van problemen die elkaar versterken, en een beperkt aantal professionele opvoeders. Deze vorm van jeugdhulp biedt kinderen en jongeren een thuis met mogelijkheden voor specialistische begeleiding op maat (NJI, 2019).**

Op dit moment wordt er in Nederland volop geëxperimenteerd met kleinschalige woonvoorzieningen voor jongeren. Onderzoek naar de ervaringen van jongeren, ouders en professionals met deze woonvoorzieningen is echter nog zeer beperkt. Het huidige onderzoek bestaat daarom uit twee delen: (1) een **literatuuronderzoek** naar bestaande kennis over (werkzame elementen van) kleinschalige woonvoorzieningen en (2) een **kwalitatief** onderzoek naar ervaringen en ideeën van jongeren, ouders en professionals over kleinschalige woonvoorzieningen. Deze factsheet is het resultaat van het eerste deel van dit onderzoek. Het geeft een beknopt overzicht van bestaande kennis over (werkzame elementen van) kleinschalige woonvoorzieningen. In het tweede deel van dit onderzoek verkennen we welke van deze elementen volgens jongeren, ouders en professionals bijdragen aan succesvolle plaatsing en duurzaam verblijf, voor wie en waarom.

Auteurs

Anja Holwerda
Lorraine Visscher

Ontwerp & realisatie

Studio van der Velde

Deze factsheet is opgesteld door de **Kenniswerkplaats Jeugd Friesland** (www.awtjf.nl) in samenwerking met het **Jeugdexpertisenetwerk Noord-Nederland** (www.jennoord.nl).

©2022. Teksten overnemen uit deze factsheet is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

In de ideale kleinschalige woonvoorziening...

Essentiële kenmerken woonvoorziening

- Staat het versterken van het gewone leven centraal
- Wordt een thuis geboden met mogelijkheden voor intensieve specialistische begeleiding op maat
- Is de focus gericht op continuïteit van verblijf en kent de verblijfsduur geen maximum
- Worden jongeren niet meer doorgeplaatst
- Wordt er bij de plaatsing op individueel niveau gestreefd naar een goede match tussen jongeren onderling en tussen jongeren en begeleiders
- Wonen jongeren in een gewone woonwijk, dicht bij eigen gezin, familie en voorzieningen zodat zij kunnen blijven deelnemen aan het sociale leven
- Wonen professionals niet in de betreffende woning
- Wordt herstelgericht gewerkt aan een duurzaam perspectief op wonen, zorg en onderwijs/werk tijdens verblijf en daarna

Dagbesteding/onderwijs

- Is onderwijs (dichtbij) beschikbaar en wordt op maat aangeboden
- Zijn onderwijs en dagbesteding een integraal onderdeel van de hulp en bewegen ze mee met de ontwikkeling van jongeren
- Wordt de school van herkomst betrokken bij het vormgeven van het onderwijsleerproces
- Richt het onderwijs zich op stabiliseren, normaliseren en zo nodig inhalen van een onderwijsachterstand
- Is er sprake van een perspectiefplan voor onderwijs en dagbesteding

Betrekken van familie/netwerk

- Wordt aangesloten bij persoonlijke leefomstandigheden en het netwerk van de individuele jongere
- Is aandacht voor een positieve, zelfstandige deelname aan het maatschappelijk leven en een steunend sociaal netwerk
- Is er ruimte om contact te houden of te herstellen met ouders en het netwerk
- Worden ouders actief betrokken, op de hoogte gehouden en doen en beslissen zij mee

Groepsgrootte

- Wonen niet meer dan vier jongeren
- Is er een vast en stabiel team van begeleiders
- Is er een minimum - ratio van 1 begeleider op 4 jongeren

Integrale behandeling en/of begeleiding

- Wordt individuele specialistische en integrale begeleiding en behandeling op maat geboden
- Is integrale aandacht voor alle leefgebieden (school, werk, wonen, veiligheid en het sociale leven)
- Wordt zo nodig aanvullende hulp ingeschakeld zonder dat de jongere wordt overgeplaatst

Leefklimaat

Fysieke omgeving

- Is er een huiselijke en stimulerende omgeving waarin jongeren zich veilig voelen
- Is er voldoende buitenruimte en een plek voor jongeren om zich terug te trekken

Ondersteuning & groei

- Wordt zoveel mogelijk genormaliseerd
- Is er aandacht voor de-escalerend werken en structuur
- Worden individuele kansen voor groei en ontwikkeling en talenten van jongeren benut
- Wordt de zelfstandigheid, autonomie en het probleemoplossend vermogen van jongeren gestimuleerd
- Worden psychologische basisbehoeften (verbondenheid, competentie en autonomie, gezamenlijke besluitvorming en een goede werkalliantie) bevorderd
- Krijgen jongeren de ruimte om nieuw vertrouwen en veerkracht te ontwikkelen

Omgang tussen jongeren

- Is er een positieve en veilige sfeer met rust en structuur
- Ligt de focus op het ervaren van veiligheid in de groep

Relatie en samenwerking tussen jongeren en begeleiders

- Is er een relatie- en ontwikkelingsgericht klimaat met veel persoonlijke aandacht, contact en zorg voor jongeren
- Ervaren jongeren steun (positieve relaties met begeleider) en responsiviteit (jongeren worden gerespecteerd door professionals)
- Ligt de regie bij jongeren en ouders
- Is er sprake van gedeelde besluitvorming
- Wordt geluisterd naar jongeren en niet geoordeeld
- Wordt voorbij het gedrag van jongeren gekeken en wordt de jongere nooit afgewezen
- Wordt geïnvesteerd in een goede werkrelatie en vertrouwensband met jongeren
- Is er open communicatie en oprechte interesse in jongeren en hun historie
- Zijn professionals voldoende fysiek aanwezig op de groep en zijn zij bereikbaar en beschikbaar voor jongeren
- Hebben professionals de ruimte om aan te sluiten bij de behoeften van jongeren
- Hebben alle jongeren een mentor/vertrouwenspersoon die werkt in de woonvoorziening, door de jongere zelf gekozen is en het hele hulptraject betrokken blijft

Regels en afspraken

- Wordt flexibel omgegaan met regels en afspraken en wordt hierover afgestemd tussen professionals en jongeren
- Is er een goede balans tussen flexibiliteit en controle
- Wordt weinig of geen gebruik gemaakt van beperkende maatregelen/repressie
- Wordt het overtreden van regels gezien als leermoment

Professionals in kleinschalige woonvoorzieningen voor jongeren

Het werken in een kleinschalige woonvoorziening vraagt om professionals die...

- Zich bewust zijn van en rekening houden met het effect van culturele achtergrond op het leven van jongeren
- Zich bewust zijn van en rekening houden met (mogelijk) ingrijpende ervaringen van jongeren in het verleden
- Vasthouden, niet loslaten en naast jongeren blijven staan
- Een positieve houding hebben en de nadruk leggen op het stimuleren van gewenst gedrag
- Goed luisteren en jongeren de steun kunnen bieden die zij nodig hebben
- Reflecteren op het eigen handelen en dit zo nodig aanpassen
- Een sterke intrinsieke motivatie hebben om samen te leven, te werken en te leren
- Een stevig karakter en stevige persoonlijkheid hebben en empathisch en onbevangen zijn
- Kunnen omgaan met emotionele en fysieke druk van meerdere uren achter elkaar werken
- Ervaren, stressbestendig en flexibel zijn
- Steun krijgen vanuit het eigen netwerk om dit werk te kunnen doen
- Op elkaar kunnen inspelen en elkaars deskundigheid kunnen benutten
- HBO opgeleid en SKJ geregistreerd zijn

In het team van professionals dat werkt in een kleinschalige woonvoorziening...

- Is er een hechte band en vertrouwen collega's elkaar
- Zien, horen en waarderen collega's elkaar
- Heerst een positief en veilig werkklimaat
- Is er diversiteit qua leeftijd, werk- en levenservaring, culturele achtergrond en karakter
- Worden zo weinig mogelijk verschillende medewerkers ingezet zodat er continuïteit in de begeleiding is
- Draaien medewerkers diensten variërend van 24 tot 72 uren per week om meer continuïteit te kunnen bieden

Kerntaken: professionals die werken in een kleinschalige woonvoorziening...

- Onderhouden een goede samenwerkingsrelatie met jongeren en belangrijke personen in hun omgeving
- Stimuleren groei, ontwikkeling en het gevoel van eigenwaarde van jongeren
- Creëren leermomenten en bieden ruimte om te oefenen met nieuw gedrag
- Stemmen af op de mogelijkheden van de jongere
- Stimuleren jongeren om invloed uit te oefenen op hun eigen gedrag en omstandigheden
- Beperken de vrijheid zo weinig mogelijk en stimuleren zoveel mogelijk de zelfstandigheid en bewegingsruimte van jongeren
- Zijn zoveel mogelijk fysiek en mentaal aanwezig
- Ondersteunen en stimuleren een positieve omgang tussen jongeren
- Zwakken afweermechanismen van jongeren af en herstellen persoonlijk contact

Dit alles vraagt om organisaties die...

- Aandacht hebben voor de matching van professionals onderling
- Erkenning geven aan professionals
- Voldoende tijd en ruimte geven aan professionals om zich bezig te houden met de jongeren
- Zorgen voor een positief en veilig werkklimaat
- Ruimte bieden voor deskundigheidsbevordering, goede ondersteuning en coaching van professionals (intervisie)
- Teambuilding, zowel formeel als informeel, faciliteren
- Professionals voldoende belonen voor hun inzet
- Beschikken over een vaste invalpool van professionals

Bronnen

Anne Addink & Marie-Christine van der Veldt (2021). *Kijk op JeugdzorgPlus; 10 jaar onderzoek Longitudinale Effectmonitor JeugdzorgPlus*. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut.

Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (2019). *Best passende zorg voor kwetsbare jongeren*. Verkregen via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/03/25/de-best-passende-zorg-voor-kwetsbare-jongeren>.

Rutger Hageraats, Germie van den Berg & Bram van den Berg (2020). *Betere zorg voor kinderen, jongeren en gezinnen in de meest kwetsbare omstandigheden en/of met de meest complexe problemen. Een bijdrage aan de dialoog over de ontwikkeling van essentiële functies en expertises in het jeugdzorglandschap*. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut.

Peer van der Helm, Jesse Roest, Anna Dekker, Veronique van Miert & Geke Klapwijk (2021). *Handleiding herziene versie leefklimaatvragenlijst Group Climate Inventory – revisited (GCI-R)*. Hogeschool Leiden.

Els Mourits & Anne Addink (2021) *Richting geven aan kleinschalig verblijf. Een plek om zo thuis mogelijk op te groeien*. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut.

Nederlands Jeugdinstituut (2021). *Wat is kleinschalig verblijf?* Verkregen via <https://www.nji.nl/residentiele-jeugdhulp/kleinschalig-verblijf>.

Karin S. Nijhof, Lydia Laninga-Wijnen, Eva Mulder, Lieke van Domburgh, Arne Popma & Carolien Konijn (2020). Kleinschalige groepen binnen de jeugdhulp: een eerste verkenning. *Kind en Adolescent*, 41:187–204, <https://doi.org/10.1007/s12453-020-00236-6>.

Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (2018). *Transformatieontwikkelforstel. Meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien in een kleinschalige voorziening*. Verkregen via https://vng.nl/files/vng/transformatiefonds_ontwikkelforstel_12_kleinschalige_voorziening.pdf.

Parlan (2021). *Gesloten jeugdzorg naar nul. Zo werkt Parlan daar naartoe*. Verkregen via <https://www.parlan.nl/nieuws-2021/gesloten-jeugdzorg-naar-0>.

Lynn van Schie, Eva Mulder, Karin Nijhof, Lieke van Domburgh, Annemiek Harder, Carolien Konijn, Jan Kolkman, Marieke Kranenburg, Lianne Lekkerkerker & Arne Popma (2020). *Kleine groepen bij grote problemen: kleinschalige voorzieningen als alternatief voor gesloten jeugdhulp. Longitudinale Effectmonitor JeugdzorgPlus*. Nijmegen.

Onno de Zwart & Anneke Brock (2021). *Afbouw van residentiële jeugdhulp. Lessen en dilemma's uit het proces van sluiting van De Hoenderloo Groep*. Utrecht, Verwey-Jonker Instituut https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2021/07/220540_Afbouw_van_residentiele_jeugdhulp-WEB.pdf.

KENNISWERKPLAATS
JEUGD FRIESLAND

jenn
jeugd expertisenetwerk
noord-nederland